

Gönderiliş Tarihi: 02/09/2024
Kabul Tarihi: 09/12/2024
ORCID 0009-0002-4936-4078

TÜRKİYE'DE 2003-2023 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞEN ENFLASYONUN MUTLULUK DÜZEYİNE ETKİLERİ¹

Ahmet YALÇIN²

ÖZ

Mutlu olmak tarih boyunca her insanın temel ihtiyaçlarından sonra elde etmek için çabaladığı gereksinim olmuştur. Her insanın mutlu olma kriterleri ve beklentileri değişiklik göstermekle birlikte bu kriterleri yerine getirebilmesi için kişisel beklentisi oranında bir satın alma gücüne sahip olması gerekmektedir. Satın alma gücünü etkileyen temel faktör ise enflasyondur. Enflasyon bir ülkedeki mal veya hizmetlerin fiyatlarının yıllar içinde artmasıdır. Enflasyondaki artış satın alma gücü ile ters orantılıdır. Bu doğrultuda artan enflasyon oranları satın alma gücünü düşürecek dolayısıyla düşen satın alma gücü de doğru orantılı olarak mutluluk endeksini etkileyecektir.

Çalışmada Türkiye'de son 20 yılda gerçekleşen enflasyon oranları ile söz konusu yıllar için Türkiye'de ölçülen mutluluk oranları incelenerek, karşılaştırmalı olarak değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 2003-2023 yılları arası veriler kullanılmıştır. Enflasyon verileri TÜİK aracılığıyla, mutluluk verileri de yine TÜİK tarafından yayınlanan yaşam memnuniyet raporlarından elde edilmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan Dünya mutluluk raporlarından da faydalanılmıştır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan doküman analizi tekniğinden yararlanılarak değerlendirilmeler yapılmıştır. Yapılan analizlerle enflasyondaki artış veya azalışın mutluluk düzeyini nasıl etkilediği konusuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Yapılan analizler ve değerlendirmeler sonunda Türkiye'de enflasyonun yıllar içinde değişkenlik gösterdiği bunun sonucunda harcamaların ve yatırımların şeklinin değiştiği gözlemlenmiştir. Bu değişken durum insanların satın alma gücünü ve dolayısıyla yaşam memnuniyetini etkilemektedir. 2021 yılı sonrası oluşan enflasyon oranlarındaki artarak devam eden artış Türk lirasının satın alma gücünü hızlı bir şekilde düşürmüş bunun sonucunda takip eden yıllarda genel mutluluk düzeyinde de düşüş yaşanmıştır.

Sonuç olarak politika üretici konumunda olan hükümetler gerekli müdahaleleri zamanında yapmadığı takdirde vatandaşların geleceğe güvenle bakma umudu azalmaktadır. Hedeflenen makroekonomik göstergelerin yüksek olması gelecek yıllara güven içinde bakılmasını engelleyeceği gibi düşük hedef gösterilip gerçekleşen verilerin beklenenden yüksek gelmesi ise bireylerin geleceğe yönelik tedbirleri alamamasına ve hazırlıksız yakalanıp daha büyük bir satın alma gücü kaybı yaşamasına neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Gerçekleşen enflasyon, Mutluluk düzeyi

Jel Kodları: I30, E30, E31

¹ Bu çalışma I. International Congress of Economics and Administrative Studies'de sunulan özet bildirinin makale formatına genişletilmiş halidir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye. E-mail: flood_steep@msn.com

THE EFFECTS OF INFLATION ON HAPPINESS IN TÜRKİYE BETWEEN 2003 AND 2023

ABSTRACT

Throughout history, being happy has been a requirement that every human being strives to achieve after basic needs. Although the criteria and expectations of each person to be happy vary, in order to fulfill these criteria, they must have a purchasing power in proportion to their personal expectations. The main factor affecting purchasing power is inflation. Inflation is the increase in the prices of goods or services in a country over the years. The increase in inflation is inversely proportional to purchasing power. Accordingly, increasing inflation rates will decrease purchasing power, and therefore, decreasing purchasing power will affect the happiness index in direct proportion.

This study aims to make a comparative evaluation by analyzing the inflation rates realized in Turkey in the last 20 years and the happiness rates measured in Turkey for the years in question. To this end, data between 2003 and 2023 are used. Inflation data were obtained from TurkStat and happiness data were obtained from life satisfaction reports published by TUIK. World happiness reports published by the United Nations were also utilized. Document analysis technique, which is widely used in qualitative research, was utilized. With the analyzes, it was tried to clarify how the increase or decrease in inflation affects the level of happiness.

As a result of the analyses and evaluations, it has been observed that inflation in Turkey has fluctuated over the years and as a result, the pattern of expenditures and investments has changed. This volatile situation affects people's purchasing power and therefore their life satisfaction. After 2021, the continued increase in inflation rates rapidly decreased the purchasing power of the Turkish lira, resulting in a decline in the general level of happiness in the following years.

As a result, if governments, which are in the position of policy makers, fail to make the necessary interventions in a timely manner, the hope of citizens to look to the future with confidence diminishes. High targeted macroeconomic indicators will prevent citizens from looking to the future with confidence, while low targeted macroeconomic indicators and higher than expected actual data will cause individuals to be unable to take measures for the future and to be caught unprepared, resulting in a greater loss of purchasing power.

Keywords: Türkiye, Realized inflation, Level of happiness

Jel Codes: I30, E30, E31

GİRİŞ

Temel ihtiyaçları karşılandıktan sonra insanoğlu mutlu olma güdüsü ile hareket etmeye başlamaktadır (Çelebi, 2020: 180). Yaşamının hiçbir evresinde insanın bir amacının olmadığı dönem yoktur. Her yaşta herhangi bir şeye sahip olma isteğiyle çalışır çabalar planlar yapar ve başarabildiği kadarını hayata geçirmeye çalışır (Çelebi, 2020: 180). Bu açıdan bakıldığında insan ihtiyaçları sınırsızdır ve insan mevcut durumunun hep bir fazlasını ister. Yıllar içinde bu gereksinimlerin hiç bitmemesi insanın hep fazlasını talep etmesi ve kaynakların yetersiz olması iktisat biliminin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yalvaç Arıcı, 2020: 2018).

Mutluluk ve ekonomi üzerine literatür incelemesi yapıldığında konuya ilişkin birçok çalışma yapıldığı görülmüştür. Bentham iyi ve kötü hislerin matematiksel olarak ölçülebileceğini savunmuştur (Bentham 1996). Richard Easterlin 1974 yılında ortaya koyduğu "Easterlin Paradoksu" çalışmasında büyüme verileri ile mutluluk arasında bir ilişkinin olmadığı sonucuna varıp "Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence" adlı makalesinde mutluluğun gelir ile doğrusal bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur (Easterling 1974). Şimşir (2013) yılında yaptığı çalışmada 2010 yılı TÜİK Yaşam Memnuniyet Anket verilerini kullanarak mutluluğun gelir ile anlamlı bir ilişki olduğu, işsizlik ile mutluluk arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varmıştır (Şimşir, 2013). Yapılan inceleme sonucunda yapılan çalışmaların daha çok mutluluk ve gelir üzerine incelendiği görülmüştür. Enflasyonun mutluluk üzerine etkisinin incelendiği çalışmanın az sayıda olduğu ve literatürdeki bu eksikliğe çalışmayla katkı sağlamaya çalışılmıştır.

Mutlu olmaya çabalayan insan bu gereksinimlerini karşılamak için satın alma gücünü kullanmaktadır (Tokgöz, 2020: 319). Satın alma gücünü arttırabilmesi için ya daha fazla bir gelire sahip olmalı ya da mevcut gelirin daha fazla satın almasını sağlayan durumların yani fiyatlar genel düzeyinin düşüşünün

oluşması gerekmektedir (Tokgöz, 2020: 315). Enflasyonist dönemlerde, mevcut gelirin aynı kalması veya enflasyon oranının altında bir gelir artışının oluşması durumunda ise durum tersine dönmekte yani satın alma gücü kaybına neden olmaktadır (Albayrak, 2022: 70). Bu durumun olması halinde insan kendisi için en az öneme sahip olduğuna inandığı hedeflerinden başlayarak vazgeçmeye sonrasında ise hayallerinden uzaklaşmaya ve aynı durumun devamlılık arz etmesi ile de giderek mutsuzlaşmaya başlayacaktır (Albayrak, 2022: 68).

Türkiye’de yıllar içinde enflasyon yurttaşların satın alma gücünü etkileyen önemli bir etken olmuştur (Birinci, 2011: 22). Enflasyon her dönem hükümetlerin çözmek için uğraştığı problemlerin başında gelmektedir (Birinci, 2011: 23). Her ne kadar bazı dönemlerde enflasyonla mücadelede başarılı olunmuş olsa da kırılgan bir ekonomiye sahip olan ülkemizde uygulanan politikaların başarılı olmadığı dönemler vatandaşların yüksek enflasyonla karşılaşmasına neden olmaktadır (Birinci, 2011: 28). Açıklanan makro ekonomik verilerin güven ortamını sarsmaya başlaması ile panik ortamının oluşması insanlarda satın alma iç güdüsünün azalmasına spekülasyon yatırımlara yönelmesine yol açmaktadır (Aytekin ve Bozkaya, 2021: 65). İnsanların kendilerini koruma altına alma düşüncesi ve geleceğe güvenle bakmaması çark halinde çalışan ekonomik ticari faaliyetlerin aksamasına yani kısır bir döngüye girmesi ile devam edecek ürettiğini satamayan satıcılar istediklerini alamayan alıcılar oluşmasına sonuç olarak mutsuz bir toplumun oluşmasına neden olacaktır. (Köksal ve Şahin, 2015: 46).

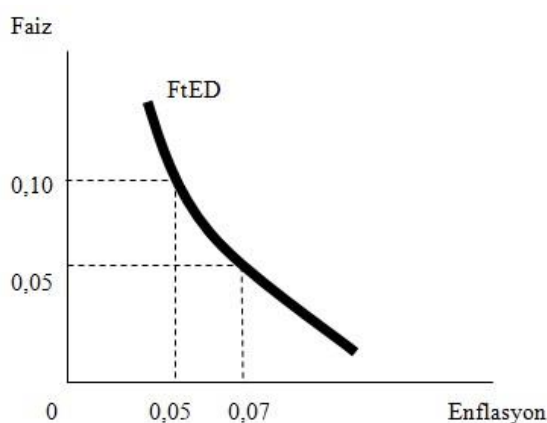
Hedefleri ve ideallerini gerçekleştirebilmek için yeterli imkanlara sahip olamayan insanların sayısının artması ile gerekli önlemlerin alınamaması bireylerde mutsuzluk durumunun kanserli bir hücre gibi yayılmasına neden olacaktır. Bu durumun devamlılığı halinde bireylerin hayallerinden vazgeçmenin ötesinde zaruri ihtiyaçlarını karşılayamaz bir noktaya gelmesi muhtemeldir. Gelecek yıllara ait beklentilerin ötesinde yüksek bir enflasyonun gerçekleşmesi vatandaşların hazırlıksız yakalanmasına dolayısıyla enflasyonun etkilerini daha fazla hissetmelerine neden olacaktır. Kitlel olarak beklentilerin olumsuz olması ise mutluluk endeksinde sert kırılmanın yaşanması ile sonuçlanacaktır (Ulutürk Akman, 2021: 63).

1) ENFLASYON KAYNAKLARI İLE FAİZ İLİŞKİSİ

Enflasyon kısaca fiyatlar genel düzeyinin toptan artması ile paranın satın alma gücünün azalması olarak ifade edilebilir. Enflasyonun üç tür kaynağı vardır;

a) Talep Enflasyonu: Bu enflasyon türünün yaşandığı ekonomilerde mal ve hizmetlere olan talebin üretilen mal ve hizmetlerden hızlı artması sonucu oluşmaktadır. Bu durum para arzının artmasına ile devam edecek olup, para arzındaki artışın büyüme oranlarını aşması ile hızlı bir enflasyon artışına neden olacaktır (Eğilmez, 2014)

Şekil 1: Faiz talep enflasyonu doğrusu

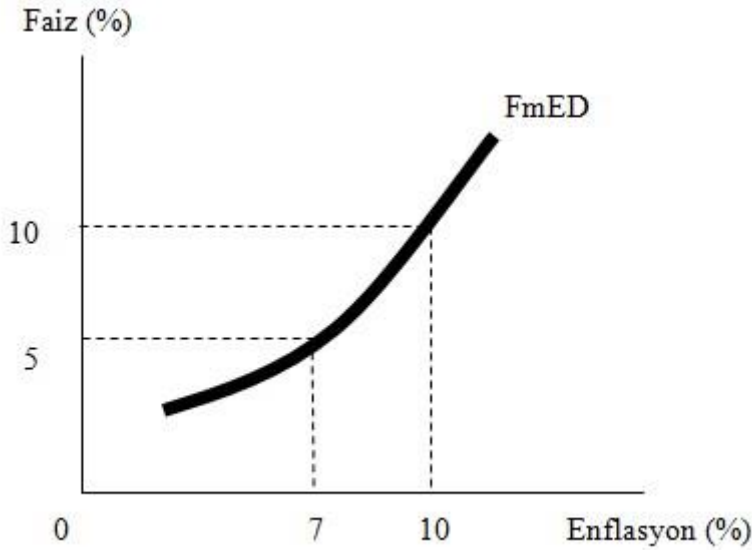
Kaynak: Eğilmez M., ‘Enflasyon İle Faiz İlişkisi’, 2014.

Şekil 1'de talep enflasyonunun yaşandığı ekonomilerde faiz ve enflasyon ilişkisi görülmektedir. Bu tür enflasyonun olduğu ekonomide faizlerin düşürülmesi enflasyonu olağan seyrinden hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Bu durum kısaca azalan faiz oranları karşısında bireylerin yatırım yapmaktan çok

harcama yapma isteği ile sonuçlanması ile özetlenebilir. Şekil 1 incelendiğinde faiz oranının 0,10 seviyesinden 0,05 indirilmesi enflasyonun 0,05 düzeyinden 0,07 düzeyine çıkmasına neden olmaktadır (Eğilmez, 2014). Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 salgın hastalığı insanların evlere hapsolmesine neden olmuştur. 2020 yılı ve 2021 yıllarında yoğun bir şekilde yayılım gösteren hastalık döneminde üretimler azalmış hatta bazı dönemlerde durma noktasına gelmiştir. İnsanların bu dönemde mal ve hizmetlere olan ihtiyacı azalmış akabinde talepleri de azalmıştır. Salgın etkisini kaybedip sokağa çıkma yasaklarının kaldırılması ve hayatın normale dönmesi sonucu insanların mal ve hizmetlere olan talebi büyük oranda artış göstermiş olup salgın döneminde üretimin uzun süre durması ile firmaların kapasitelerini düşürmesi sonucu oluşan bu talebi karşılamakta sıkıntılar yaşanmıştır. İnsanların mal ve hizmetlere ulaşmakta sıkıntı yaşaması bazı ürünlerde stokçuluğun yaşanmasına malların etiket fiyatlarının dahi üstünde rakamlardan satılmasına neden olmuştur. Diğer ülke ekonomilerinde de talep enflasyonunun yaşandığı bu dönemde Türkiye Eylül 2021 sonrası faiz oranlarını kademeli olarak düşürmesi talep enflasyonu ile artan enflasyonun artış hızı daha büyük bir ivme kazanmıştır (Atgür, 2021: 523).

b) Arz Enflasyonu: Bu enflasyon türünün yaşandığı ekonomilerde üretimde kullanılan faktör ve girdilerinin fiyatlarının artması sonucu mal ve hizmetlerin fiyatlarında oluşan artışla oluşan enflasyon türüdür. Arz enflasyonunun oluşmasında ülke para biriminin rezerv para birimleri karşısında değer kaybetmesi sonucu dövizle ülkeye giren malların fiyatlarının daha hızlı artmasına neden olmaktadır. Ülkenin mal ve hizmetlerin üretimi noktasında eksik kalması sonucu dışa bağımlılığının yani mal ve hizmetleri ithal etmesi ile oluşacak kur artışı da enflasyonun hızlı bir şekilde artması ile sonuçlanacaktır (Eğilmez, 2014).

Şekil 2: Faiz arz enflasyonu doğrusu

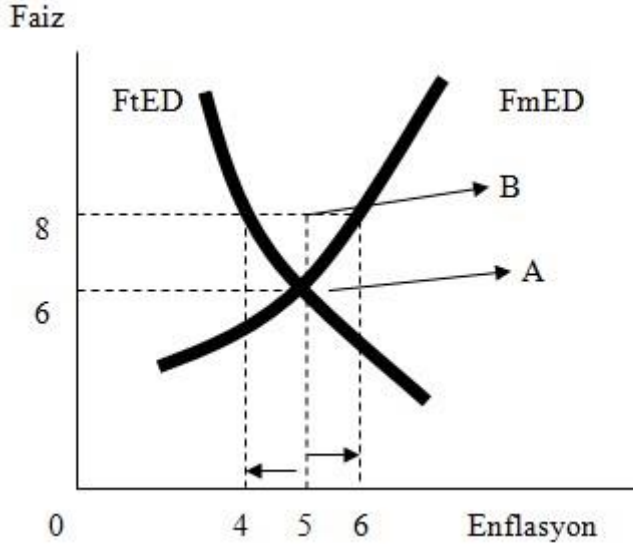

Kaynak: Eğilmez M, ‘‘Enflasyon İle Faiz İlişkisi’’, 2014

Şekil 2’de arz enflasyonunun yaşandığı ekonomilerde faiz ve enflasyon ilişkisi görülmektedir. Bu tür enflasyonun oluştuğu ekonomide faizlerin artırılması enflasyonu olağan seyrinden hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Bu durum kısaca artan faiz oranları ile tüketicinin yatırıma yönelmesine ve satışların azalması ile sonuçlanması ile özetlenebilir. Şekil 2 incelendiğinde faiz oranının 5 düzeyinden 10 düzeyine çıkarılması enflasyonun 7 düzeyinden 10 düzeyine çıkmasına neden olmaktadır (Eğilmez, 2014). Covid 19 salgın hastalığı sonrası mal ve hizmetlere olan talebin artması sonucu üreticilerin artan talepleri karşılamak için kapasitelerini hızla arttırmaya çalışmaları talep enflasyonu ile artan üretim girdi fiyatlarının artmasına ayrıca iş gücüne olan ihtiyacın artması ile üretim faktör fiyatlarının artmasına dolayısıyla üretici enflasyonunun artmasına neden olmuştur. Üretim maliyetlerinin artmasına rağmen mal ve hizmetlere olan talebin artışının devam ettiği bu dönemde üretim kapasiteleri de artmış olup, Türkiye’nin Haziran 2023 sonrası faiz oranlarını kademeli olarak arttırması ile enflasyonu düşürme

çabaları arz enflasyonunun yaşanmasına ve dolayısıyla enflasyonun yüksek seviyelerde kalmasına neden olmuştur (Atgür, 2021: 317).

Şekil 3: Talep ve arz enflasyonunun birlikte yaşandığı ekonomilerde enflasyon ve faiz dengesi

Kaynak: Eğilmez M, “Enflasyon İle Faiz İlişkisi”, 2014.

Şekil 3'te talep ve arz enflasyonunun birlikte görüldüğü bir ekonomide faiz enflasyon ilişkisi görülmektedir. Bu tür enflasyonun görüldüğü ekonomilerde başlangıçta 6 düzeyinde faiz oranı ve 5 düzeyinde enflasyon oranının olduğunu varsayarsak dengenin A noktasında olduğu görülmektedir. Politika üretici hükümet enflasyon oranlarını düşürmek için faiz artırımı yoluna gittiğinde talep yönlü enflasyon 4 düzeyine düşecek fakat arz yönlü enflasyon faiz artırımı sonucu 6 düzeyine çıkacaktır. Bu durumda oluşan karma enflasyon yine 5 düzeyinde olmaya devam edecektir. Faiz artırımı enflasyonda düşmeyi sağlayamayacak fakat arttırılan faiz sonucu yeni denge B noktasında oluşacaktır (Eğilmez, 2014). Bu durum Türkiye'nin 2023 yılında faiz artırımları sonucu karşılaştığı tabloyu göstermektedir. Her ne kadar faiz artırımı yolu ile enflasyonun düşürülmesi planlanmış olsa da enflasyon verilerinde bir düşüş yaşanmamıştır.

c) Yerleşik Enflasyon: Bireylerin enflasyonist ortamlarda yüksek enflasyonun gelecek dönemde de aynı şekilde devam edeceği düşüncesi ile ücretlerini veya satışa sunduğu mal ve hizmetlerin fiyatlarının enflasyon oranında geleceğe yönelik arttırması ile oluşan enflasyon türüdür. Bu enflasyon türü ekonomiye olan güvenin azaldığı dönemlerde insanların kendilerini korumaya alma içgüdüleri ile oluşan enflasyon çeşididir. Enflasyonun artmasına neden olacak herhangi bir sebep olmasa bile bu içgüdüsel hareket enflasyonist ortamın devam etmesine neden olacaktır. Talep ve arz kaynaklı oluşan enflasyon için gerekli adımlar atılıp önüne geçmek mümkün olsa da yerleşik enflasyonun olduğu bir ekonomide bu algının kırılması için ekonomiye güven ortamının tekrar sağlanması gerekecektir (Eğilmez, 2014).

2) TÜRKİYE'DE 2003 - 2023 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞEN ENFLASYON

Enflasyon dolaşımdaki para miktarı ile satın alınabilir mal ve hizmetlerin önceki dönemlere göre satın alma miktarlarının azalması yani fiyatlar ve ücretlerin yükselmesi kısaca ifade etmek gerekirse paranın satın alma değerinin düşmesi olarak ifade edilebilir (Birinci, 2011: 19). Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde bulunan Türkiye bu gibi ülkelerin ortak problemlerinden biri olan enflasyonla mücadele noktasında problemler yaşayabilmektedir (Teke ve Özer, 2012: 4). Özellikle 1970'li yılların sonlarından itibaren yüksek enflasyon oranları uzun yıllar boyunca bir Türkiye gerçeği olmuştur. Bu durum yıllar içinde kanıksanmış yurttaşlar enflasyonla yaşamaya alışmışlardır. Uygulanan yanlış politikalar bazı dönemlerde siyasi belirsizlikle birleşince ortaya çıkan enflasyon yıkıcı bir etki noktasına gelmiştir. Nitekim 2001 Türkiye ekonomik krizinin ardından yapılan 2002 genel seçimlerinde bu belirsizlikler ve

problemlerden yorulan seçmen Ak Partiyi tek başına iktidara getirdi (Kapusızoğlu, 2011: 129). Ak Partinin iktidara gelmesi ile sağlanan güven ortamı ekonomik verilere de kısa sürede yansdı. 2004 yılında %9,3 ile gerçekleşen Tüketici enflasyonu 35 yıl sonra ilk kez tek haneli enflasyonun yaşanmasını sağlamış oldu. Takip eden yıllarda gerçekleşen düşük enflasyon ve büyük büyüme oranları hem güven ortamının pekişmesi ile yabancı sermayenin ülkeye girmesini hem de geleceğe umutla bakılarak daha sağlam adımlar atılmasını sağladı (Erer, 2023: 269).

Başarılı ekonomik verilerin gerçekleşmesini ve hedeflenen tek haneli enflasyon oranlarının uzun yıllar yakalamayı başaran Türkiye'de 2018 yılında ise 16 yıl aradan sonra ilk kez % 20 üzerinde bir enflasyon gerçekleşmiş oldu. Her ne kadar enflasyonun ani bir sıçrayış yaşadığı görülse de hemen takip eden yılda 2019 enflasyonu %11,84 ile alışık olduğu seviyelere indirilmesi sağlanmıştır (TÜİK Veri Tabanı).

2020 yılına gelindiğinde tün dünyayı etkisi altına alan salgın hastalık Covid-19 Türkiye ekonomisini de etkilemiştir. Salgının etkisini arttırıp bulaşıcı etkisinin hızla artması ile ülkede sokağa çıkma yasaklarının uygulanmasına, üretim faktörlerinin aksamasına neden olmuştur. Tüm bu olumsuz koşullara rağmen enflasyon oranı %14,6 gibi makul karşılanabilecek bir değerle sonuçlanmıştır (TÜİK Veri Tabanı).

2021 yılı ve sonrasında Türkiye yüksek enflasyon verileriyle karşılaşmaya başladı. 2021 yılında özellikle Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) % 79,89 çıkarak geçmiş yıllarda oluşan enflasyon değerlerinin çok üstünde bir veriyle sonuçlanmıştır. Üretici fiyatlarındaki artış sonrasında ki yıl tüketici fiyatlarının artması ile sonuçlanmıştır (TÜİK Veri Tabanı).

Covid-19 tüm dünyada etkisini gösterip salgının yayılma hızının azaltılması için kapanma kararları uygulamaya alındığında tüketicilerin mal ve hizmetlere olan talebi azalmıştır. Talebin azalması ile üretim kapasiteleri düşmüş bu durumda ihtiyaç duyulan iş gücünün azalmasına dolayısıyla da işten çıkarılmaların yaşanmasına neden olmuştur. Sokağa çıkma yasaklarının bitmesi ve hayatın normale dönmesi insanlarda tüketim artışının yaşanmasına düşen arz miktarlarının oluşan talebi karşılama noktasında yetersiz kalmasına neden olmuştur (Hacıoğlu ve Sağlam, 2021: 19).

Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası (FED) 15 Mart 2020 tarihinde faiz oranlarını %1,25'den %0,25'e düşürerek Covid-19'da azalan talebe faiz indirimi ile karşılık vermiştir. (Fed 2021 MLF LLC Financial Statements) Mart 2022 itibari ile artan taleplerle enflasyonun artmaması için faiz artırımına gitmiştir (Kim, 2023: 11). 26 Temmuz 2023 tarihinde faiz oranını %5,5 seviyesine yükselten FED o tarihten itibaren faizi sabit tutmaktadır (Fed 2023 MLF LLC Financial Statements). Türkiye ise 23 Eylül 2021 tarihinde Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısında 100 baz puanlık faiz indirimine gitmiştir. Sonraki takip eden aylarda faiz indirimlerine devam eden kurul aralık ayına gelindiğinde faiz oranını %14 seviyesine çekmiştir. Faiz indirimine enflasyonun tepkisi sert bir yükselişle karşılık bulmuş Aralık 2021'de aylık %13,58 ve Ocak 2022'de aylık %11,1 enflasyon verileriyle karşılaşmıştır. Takip eden aylarda faiz düşürmeye devam eden Türkiye Kasım 2022'de faiz oranını %8,5 seviyesine indirmiş enflasyon ise 2022 yılında %85 seviyesine kadar yükselip yılı %64,27 ile kapatmıştır. 2022 yılını Üretici Fiyat Endeksi ise %97,72 ile rekor seviyelere çıkarak tamamlamıştır (TÜİK Veri Tabanı).

2023 yılına gelindiğinde ise Türkiye bir önceki yıl üretici fiyatlarında ki % 97,72'lik maliyet artışının tüketici fiyatlarına yansması sonucu enflasyonist ekonomik verilerle karşılaşmaya devam etmiştir. 22 Haziran 2023 tarihinde merkez bankasının faiz politikasını değiştirip % 8,5 olan faiz oranını % 15 seviyesine yükseltmesi ile başlayan süreçte takip eden aylarda kademeli olarak faiz artırımını yapmaya devam etmiştir. Yılın sonunda faiz oranını % 43,5 seviyesine kadar çıkaran Merkez Bankası enflasyonun düşmesini sağlayamamış olup yılsonu enflasyon oranı geçen yıla yakın bir değer olan % 64,77 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK Veri Tabanı).

Tablo 1: Türkiye'de 2003-2023 yılları arasında gerçekleşen enflasyon oranları (%)

TÜRKİYE'DE 2003-2023 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞEN ENFLASYON ORANLARI			
ÜRETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ (ÜFE)		TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ (TÜFE)	
2003	18,4	2003	13,9

2004	9,3	2004	13,8
2005	7,72	2005	2,66
2006	9,65	2006	11,58
2007	8,39	2007	5,94
2008	10,06	2008	8,11
2009	6,53	2009	5,93
2010	6,4	2010	8,87
2011	10,45	2011	13,33
2012	6,16	2012	2,45
2013	7,4	2013	6,97
2014	8,17	2014	6,36
2015	8,81	2015	5,71
2016	8,53	2016	9,94
2017	11,92	2017	15,47
2018	20,3	2018	33,64
2019	11,84	2019	7,36
2020	14,6	2020	25,15
2021	36,08	2021	79,89
2022	64,27	2022	97,72
2023	64,77	2023	44,22

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı (15.5.2024).

3) TÜRKİYE’DE 2003 – 2023 YILLARI ARASINDA MUTLULUK ORANLARI

Tablo 2: Türkiye’de 2003 – 2023 Yılları Arasında Genel Mutluluk Düzeyi (%)

TÜRKİYE GENEL MUTLULUK DÜZEYİ			
YILLAR	MUTLU	ORTA	MUTSUZ
2003	59,6	33,2	7,3
2004	58,0	29,8	12,1
2005	57,6	29,5	12,8
2006	57,8	30,3	11,9
2007	60,2	28,8	11,0
2008	55,8	30,3	13,9
2009	54,3	31,1	14,6
2010	61,2	26,1	10,7
2011	62,1	28,0	9,9
2012	61,0	28,9	10,2
2013	59,0	30,2	10,8
2014	56,3	32,0	11,7
2015	56,6	32,0	11,4
2016	61,3	28,3	10,4
2017	58,0	30,9	11,1
2018	53,4	34,5	12,1
2019	52,4	34,6	13,1
2020	48,2	37,3	14,5
2021	49,3	34,0	16,6
2022	49,7	34,5	15,9
2023	52,7	33,6	13,7

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı (15.5.2024)

Tablo 2 incelendiğinde Türkiye'nin 2003 – 2023 yılları arası TÜİK tarafından bireyler üzerinde yapılan mutluluk anket sonuçları görülmektedir. Son 20 yılda Türkiye'de bireylerin mutluluk oranlarını incelediğimizde 2003 yılından itibaren 2015 yılına kadar kendini mutlu hisseden bireylerin % 54 ile % 62 aralığında olduğu görülmektedir. 2003 yılında insanların % 59,6'sı kendisini mutlu olarak tanımlarken mutsuz olduğunu düşünen bireylerin oranları ise % 7,3 oranında kalmıştır. 2016 yılında mutlu olan insanların tekrar yükselmesi ve yüzdelik değerinde 60'ın üzerinde olması sonrası takip eden yıllarda yapılan anketlerde insanların mutluluk düzeyinin azalmaya başladığı görülmektedir. 2020 yılına gelindiğinde ise mutluyum diyen insanların oranının yüzde 50'nin altına düşmesinde Covid 19 salgınının neden olduğu sokağa çıkma yasakları ve insanların evlere hapsedilmesi ve her gün yüzlerce insanın hayatını kaybetmesi ile ölüm korkusu etkili olmuş olsa da takip eden yıllarda salgın sonrası hayatın normale dönmesine rağmen mutluluk düzeyinde bir artışın yaşanmadığı görülmüştür. Her ne kadar 2023 yılında mutluluk oranı anketlerde % 52,7 ile tekrar yüzde 50 üzerine çıkmış olsa da Covid 19 sonrası dünya ortalamasında oluşan mutluluk artışının gerisinde kalmıştır (TÜİK Veri Tabanı).

Tablo 3: 2020 – 2023 Yılları Arasında Vatandaşlara Göre Ülkenin En Önemli Sorunu Nedir? (%)

TÜRKİYE'NİN EN ÖNEMLİ SORUNU NEDİR?				
CEVAPLAR	2020	2021	2022	2023
Hayat Pahalılığı	17,3	28,1	33,0	33,8
Eğitim	17,2	16,1	14,6	16,5
Yoksulluk	13,6	15,8	14,4	13,4
İşsizlik	18,5	13,4	9,0	7,3
Dış Göç	0,9	3,4	4,6	5,9
Adalet ve Hukuk Sistemi	6,7	6,2	5,3	5,5
Terör	10,5	6,5	6,6	5,1

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı (15.5.2024)

Tablo 3 incelendiğinde TÜİK tarafından bireylere 2020 ile 2023 yılları arasında Türkiye'nin en önemli probleminin ne olduğunun sorulduğu görülmektedir. 2020 yılında insanların % 17,3'ü Türkiye'nin en önemli probleminin hayat pahalılığı olduğunu söylerken bu oran 2021 yılında % 28,1'e 2023 yılında ise % 33,8'e çıkmıştır. Üç yıllık bir süre zarfında mal ve hizmetlerdeki fiyatların artışı insanların en önemli problemi olma noktasında iki kat artmış her üç bireyden biri için en önemli problem haline gelmiştir. Ayrıca tabloda insanlar için dış göç problemi 2020 yılında % 0,9 iken 2023 yılında % 5,9'a yükselmiş olup işsizlik problemi 2020 yılında % 18,5 iken 2023 yılında % 7,3'e düşmüştür (TÜİK Veri Tabanı).

Tablo 4: Birleşmiş Milletler Dünya Mutluluk Endeksi

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜNYA MUTLULUK ENDEKSİ		
YILLAR	TÜRKİYE	DÜNYA ORTALAMASI
2012	5,23	5,20
2015	5,33	5,40
2016	5,39	5,40
2017	5,50	5,40
2018	5,48	5,40
2019	5,37	5,40
2020	5,13	5,50
2021	5,48	5,40
2022	4,74	5,60
2023	4,60	5,50

Kaynak: Birleşmiş Milletler Veri Tabanı (15.5.2024).

Tablo 4'te 2012 ile 2023 arasında Birleşmiş Milletlerin açıkladığı mutluluk endeksi verileri görülmektedir. 2012 yılından 2020 yılına kadar Türkiye'nin mutluluk endeksinde dünya ortalamasına yakın veriler ortaya çıktığı saptanmıştır. 2020 yılında Türkiye mutluluk endeksi dünya ortalamasının altında seyretmiştir. Bu durumda Covid 19 salgın hastalığının etkisi olduğu aşikârdır. Ertesi yıl 2021 yılında endekste yükseliş yaşayan Türkiye 5,48 oranla tekrar dünya ortalamasını geçmeyi başarmıştır. 2022 yılında ise Türkiye hızlı bir düşüş yaşayıp 4,74 oranla hem dünya ortalamasının altında kalmış hem de ilk defa 5 altında bir oranla karşılaşmıştır. 2023 yılına gelindiğinde Türkiye'nin mutluluk endeksindeki düşüş devam etmiş 4,60 seviyesine inmiştir. Mutluluk endeksinde dünya ortalamasının hem Covid 19 döneminde hem de sonrasında istikrar gösterdiği 5,40 ile 5,60 aralığında kalmayı sağladığı görülmektedir (Birleşmiş Milletler Veri Tabanı).

Türkiye'nin Covid 19 salgınında sağlık çalışanlarının özverili çalışması ile ölüm oranlarının dünya ortalamasının altında seyretmesi sonucu salgın dönemini dünya ortalamasının altında bir kayıpla atlatmasını sağlamıştır. Fakat buna rağmen Türkiye'nin ekonomisinin kırılgan yapısı nedeniyle mutluluk endeksine olan etkisi dünya ortalamasından fazla olmuştur. Hem salgın döneminde oluşan işsizlik problemlerine hazırlıksız yakalanması hem de salgın sonrasında gerçekleşen enflasyon artışlarına uygulanan politikaların sonuç vermemesi mutluluk endeksi verilerinin düşmesine neden olmaktadır. Covid 19 sonrası işsizlik oranlarının düşmesine rağmen enflasyonun satın alma gücünü azaltması mutluluk endeks verilerinin düşünü engelleyememiştir (Kendirli ve Şenol, 2023: 923).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzde enflasyon sorunu ülkelerin çözmek için çeşitli yollar denediği en önemli problemlerinin başında gelmektedir. Enflasyon fiyatlar genel düzeyinin artması ile tabir edilmenin ötesine geçip toplumların ahlak yapısını bozmaya kadar devam eden yıkımın sorumlu etkeni olarak gösterilmektedir. Fiyatların ve ücretlerin devamlı artış seyrinin devam etmesi insanların algısında yerleşik enflasyonun oluşmasına ve dün alınan ürünün bugün aynı para miktarıyla alınamamasına yol açmaktadır. Toplumda bireylerin ödemelerini zamanla yapamaz hale gelmesi beraberinde piyasaların aksamasına neden olduğu gibi ahlak değerlerinin hiçe sayılmasına varana kadar devam eden süreci takip edebilmektedir (Yıldırım ve Basılğan, 2023: 1095).

İnsanoğlu doğası gereği sahip olduğu imkanlar dahilinde kısa ve uzun vadeli planlar yapıp gelecek yıllarda hayata geçirmeye eğilimli bir yapıya sahiptir. Bireyler her ne kadar planlarını hayata geçirmek için alternatif fırsatlara yönelmek istese de enflasyonist bir ekonominin olduğu toplumlarda ülke para biriminin değer kaybetmesi yapılan tasarrufların günden güne değersizleşmesine, yapılan planların ertelenmesine akabinde insanların hedeflerine ulaşamayıp mutsuzlaşmasına neden olmaktadır (Altun Erdoğan, 2022: 3164).

Türkiye 1970'li yıllardan itibaren yüksek enflasyon verileri ile karşılaşmaya başlamış olup takip eden yıllarda enflasyonun seyri artarak devam etmiştir (Tatlıyer, 2021: 178). 24 Ocak kararlarının açıklandığı 1980 yılında ve 5 Nisan 1994 ekonomik krizinin yaşandığı yıllarda enflasyon üç haneli değerlere çıkıp yıkıcı etkisini bireyler üzerinde hissettirmiştir (Karabıyık ve Uçar, 2010: 43-44). 2000'li yıllara girerken geçmişte yaşadığı ekonomik krizler neticesinde yüksek enflasyon verileri ile ekonomik sorunlarla yıllardır baş etmek zorunda kalan Türkiye 2002 yılında koalisyon hükümetlerinin anlaşmazlıkları sorunlarını bir kenara bırakıp siyasal istikrarın yaşanmaya başlayacağı bir döneme girmiştir (Karabıyık ve Uçar, 2010: 47). Ülke yönetiminde karar aşamalarında farklı düşüncelerin getirdiği çıkmazların olmaması ve makroekonomik politikalarda dönemin ve ülkenin şartlarına uygun atılan adımlar akabinde güven ortamının oluşmasına ve yıllar sonra 2005 yılında ilk defa tek haneli enflasyonun açıklanmasına ortam hazırlamıştır (Özkurt, 2016: 432). Takip eden yıllarda enflasyon verilerinin düşük seyir göstermesi ekonomide tekrar güven ortamının sağlanmasına, bireylerin yatırım yapmak için ülke para biriminde kalmasına neden olmuştur. Uzun yıllar bu verileri tutturmayı başarmak güven ortamının sağlanmasını sağlamanın yanında siyasal iktidarın ömrünün de devamlılığına ortam hazırlamıştır. Düşük enflasyon ve beraberinde gelen yüksek büyüme oranları Türkiye'yi güçlendirse de halen gelişmekte olan ülkeler kategorisinde olması kırılgan bir ekonomik yapısını değiştirmemektedir. Bu durum 2020 yılına gelindiğinde enflasyon probleminin tekrar gün yüzüne çıkmasına neden olmuştur (Korkmaz, 2023: 354).

2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 salgın hastalığı ile hem salgın sırasında hem de salgın sonrasında ekonominin yönetiminde yapılan hatalar ve planlamanın uygulanmasında oluşan aksaklıklar önce yüksek enflasyonun yaşanmasına takip eden yıllarda hedeflerin tutturulamaması da güven ortamının kaybedilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu nedenler bireylerin gelecek yıllara yönelik alacağı pozisyonunu belirlemede gecikmeler yaşamasına ve planlarını revize etmek durumlarıyla karşılaşmalarına neden olmuştur.

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda 2003 yılından başlayan 2023 yılına gelene kadar geçen 20 yıllık dönem zarfında Türkiye İstatistik Kurumunun yaptığı yaşam memnuniyet anketleri ve 2012 ile 2023 yılları arasında Birleşmiş Milletlerin yayınladığı mutluluk endeksleri karşılaştırmalı değerlendirildiğinde Türkiye'de enflasyonun yükseliş seyri gösterdiği yılların ertesinde yapılan bireylerin ankete mutluyum cevabı verme oranlarının da düştüğü gözlemlenmiştir. Oranlardaki bu düşme bireylerin ileride daha iyisi olacak inancı ile belirgin bir düşüşe neden olmasa da her geçen yıl bir önceki yıldan daha yüksek enflasyon verilerinin açıklandığı dönem olan 2021 yılı ve sonrasında iyi olacak ümidi yerini daha kötü olacak algısına bırakması inancın azalmasına ve yaşam memnuniyetinde hızlı bir düşüşe neden olmuştur (TÜİK Veri Tabanı). Kısaca 2020 sonrası Türkiye'de önce talep enflasyonu sonrasında arz enflasyonu ve devamında yerleşik enflasyonunun yaşanması insanların giderek daha mutsuz olması ile sonuçlanmıştır. Yine TÜİK tarafından 2020 - 2023 yılları arasında yapılan Türkiye'nin en önemli probleminin ne olduğu anket sorusuna vatandaşların cevaplarında önemli oranda hayat pahalılığı cevabı artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Yaşanan mutluluk düzeyindeki azalışların aynı dönem en önemli sorun olarak hayat pahalılığının önemli artışıyla örtüşmesi enflasyonun mutluluğu ters orantılı olarak etkilediğini kanıtlamaktadır (TÜİK Veri Tabanı).

Son yıllarda Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanmaya başlanan mutluluk endeks verileri hesaplanırken bireylerin kendi yaşam memnuniyetlerinin değerlendirilmesinin yanı sıra kişi başına düşen milli gelir, sosyal destek, sağlıklı yaşam beklentisi, özgürlük ve yolsuzluk gibi etkenler göz önüne alınmaktadır. Türkiye'nin mutluluk endeks verilerinde 2012 yılından 2021 yılına kadar yaklaşık dünya ortalamaları ile yakın değerlerde sonuçların çıktığı ve 2021 sonrası ise önemli oranda düşüşün yaşandığı gözlemlenmiştir (Birleşmiş Milletler Veri Tabanı). Böylesine kısa bir dönem aralığında ülkelerin yaşam süresi sosyal hayat ile ilgili etkenlerin büyük bir değişikliğe uğramasının olanaksız olduğu düşünüldüğünde Türkiye'de enflasyon verilerinin artarak devam etmesinin mutluluğu düşüren neden olduğu ortaya çıkmaktadır (Birleşmiş Milletler Veri Tabanı).

Sonuç olarak politika üretici konumda olan hükümetler ekonomi ile ilgili kararlar alırken olabildiğince dikkatli adımlar atmalı ve dönemin koşullarına uygun politikalar üretmelidir. Bu durumların dışında kararlar almak ekonominin seyrini ve yönünü hızlı bir şekilde değiştirerek vatandaşlar üzerinde panik ortamının yaşanmasına yatırımların farklılaşarak spekülasyon yatırımlara kaymasına neden olacaktır.

Tüm bu veriler ve bilgiler ışığında değerlendirilme yapıldığında Türkiye'de açıklanan enflasyonun yaşam standartlarını etkileyerek mutluluk düzeyini doğrudan değiştirdiği anlaşılmıştır. Vatandaşların bu duruma uyum sağlama içgüdüleri panik ortamı ile birleşerek enflasyonun olağan seyrinden hızlı bir artışa ve mutluluk düzeyinde azalışa neden olmaktadır. Önümüzde ki dönemde enflasyonun artmasına neden olan ağırlıklı faktörleri belirlenip uygun reçetenin uygulaması ile enflasyonun düşürülmesi tekrar mutluluk düzeyini arttıracaktır.

KAYNAKÇA

- Albayrak, Ş. G. (2022). *Mutluluk Ekonomisi ve Türkiye*. Turkish Business Journal, 3 (5).
- Altun Erdoğan, K. (2022). *Türkiye'de Mutluluğa Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi*. Alanya Akademik Bakış Dergisi, 6 (3).
- Artan, S. (2015). *Türkiye'de Enflasyon, Enflasyon Belirsizliği ve Büyüme*. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi (1).
- Atgür, M. (2021). *Enflasyon ve Enflasyon Belirsizliği İlişkisinin Türkiye Ekonomisi Açısından Analizi*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 46.

- Atgür, M. (2021). *Türkiye’de Enflasyon ve Faiz İlişkisi: Gibson Paradoksunun Türkiye’de Geçerliliği (2004-2020)*. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14 (2).
- Aytekin, İ. Ve Bozkaya, Ş. (2021). ‘‘Makro Ekonomik Göstergelerin Ekonomik Güven Üzerindeki Etkilerinin Analizi: Türkiye Örneği’’. JSAS 2 (1).
- Bentham, J. (1996). *The collected works of Jeremy Bentham: An introduction to the principles of morals and legislation*. Clarendon Press.
- Birinci, Y. (2011). *Enflasyon, Para Politikası ve Stratejileri*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 47 (1-4).
- Birleşmiş Milletler, (2012 – 2023). *Dünya Mutluluk Raporları*. <https://worldhappiness.report/ed/2012/>
<https://worldhappiness.report/ed/2013/>
<https://worldhappiness.report/ed/2014/>
<https://worldhappiness.report/ed/2015/>
<https://worldhappiness.report/ed/2016/>
<https://worldhappiness.report/ed/2017/>
<https://worldhappiness.report/ed/2018/>
<https://worldhappiness.report/ed/2019/>
<https://worldhappiness.report/ed/2020/>
<https://worldhappiness.report/ed/2021/>
<https://worldhappiness.report/ed/2022/>
<https://worldhappiness.report/ed/2023/>
- Çelebi, G. (2020). *Bireylerin Mutluluk Düzeylerinin Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Academic Review Of Humanities And Sciences 3 (1).
- Easterlin, R. A. (1974). *Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. In Nations and households in economic growth*. Academic Press.
- Eğilmez, M. (2014). *Enflasyon İle Faiz İlişkisi*. [https://www.mahfiegilmez.com/2014/05/enflasyon-ile-faiz-iliskisi.html#:~:text=A%C5%9Fa%C4%9F%C4%B1daki%20C5%9Fekilde%20bunu%20g%C3%B6steriyorum%20\(FtED,d%C3%BC%C5%9F%C3%BCrmek%20i%C3%A7in%20faizi%20art%C4%B1rmak%20gerekir.\(15.5.2024](https://www.mahfiegilmez.com/2014/05/enflasyon-ile-faiz-iliskisi.html#:~:text=A%C5%9Fa%C4%9F%C4%B1daki%20C5%9Fekilde%20bunu%20g%C3%B6steriyorum%20(FtED,d%C3%BC%C5%9F%C3%BCrmek%20i%C3%A7in%20faizi%20art%C4%B1rmak%20gerekir.(15.5.2024)
- Erer, D. (2023). *Enflasyon ve Enflasyon Belirsizliği Arasındaki Zamanla Değişen İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği*. Doğu Üniversitesi Dergisi, 24 (1).
- FED Financial Statements 2021: Municipal Liquidity Facility LLC
<https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/mlflcinstmt2021.pdf>
- FED Financial Statements 2023: Municipal Liquidity Facility LLC
<https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/mlflcinstmt2023.pdf>
- Han, A. (2022). *Türkiye’de Faiz ve Enflasyon Arasındaki İlişkinin Fisher Hipotezi Kapsamında Ampirik Olarak Sınanması*. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1).
- Hacıhalioğlu, A. Ve Sağlam, M. (2021). *Covid-19 Pandemi Sürecinde Tüketici Davranışları ve E-Ticaretteki Değişimler*. Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi, 3 (1).
- Kapusızoğlu, M. (2011). *Ekonomik Kriz, 2002 Seçimleri ve Seçmen Tercih*. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3 (2).
- Karabıyık, İ. ve Uçar, M. (2010). *Türkiye’de 1980 Sonrası Uygulanan IMF Destekli İstikrar Programlarının Ekonomik Açidan Değerlendirilmesi*. Akademik İncelemeler Dergisi, 5 (2).
- Karluk, R. (1973). *Enflasyon Kavramı ve Sonuçları*, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, 9 (1).
- Kendirli, S. Şenol, F. Y. (2023). *Mutluluk Endeksi, Milli Gelir, Eğitim ve Suç Oranı İlişkisi: Finlandiya Örneği*. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (4).
- Kim, J. (2023). *Stock Market Reaction To US Interest Rate Hike: Evidence From An Emerging Market*, Heliyon 9 (5).
- Korap, L. ve Dikilitaş, S. (2019). *Türkiye Ekonomisindeki Enflasyonist Yapının Değerlendirilmesine Yönelik Ekonometrik Bir Uygulama*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19 (37).
- Korkmaz, Ö. (2023). *Enflasyon Oranını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: 2007-2023 Dönemi Türkiye Ekonomisi İçin Bir Uygulama*. Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 12 (34).
- Köksal, O. Şahin, F. (2015). *Gelir ve Mutluluk: Gelir Karşılaştırılmasının Etkisi*. Sosyoekonomi 23 (26) .
- Özkurt, İ. Ö. (2016). *Türkiye’de Enflasyon Hedflemesi Politikasını Etkileyen Etmeler; Ekonometrik Bir Analiz*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (35).

- Şimşir, N. C. (2013). "Türkiye'de mutluluk ekonomisinin belirleyicilerinin ekonometrik analizi." *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar* 50 (579).
- Tatlıyer, M. (2016). *Enflasyon Neden Yükselir, Nasıl Düşer? : Türkiye Örneği*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12 (30).
- Tatlıyer, M. (2021). *Türkiye Ekonomisinde Enflasyon ve Ekonomik Büyüme (1950-2015)*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayı.
- Teker, S. ve Özer, B. (2012). *Sermaye Piyasaları Yapısal Karşılaştırması: Gelişmiş Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye*. Muhasebe ve Finansman Dergisi 8 (55).
- Tokgöz, E. (2020). *Lüks Üründe Mutluluk Arama Motivasyonu ve Lüks Ürün Satın Alma Niyeti: Tüketici Sosyal Uyumu ve Cinsiyetin Düzenleyici Rolü*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 23(43).
- TÜİK, (2012). *Yaşam Memnuniyet Araştırması 2012*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Life-Satisfaction-Survey-2012-13445#:~:text=18%2D24%20ya%C5%9F%20grubundaki%20bireylerde,%60%2C3't%C3%BCr.&text=Evli%20bireylerin%2C%20evli%20olmayanlara%20g%C3%B6re,%52%2C9'dur>. (15.5.2024).
- TÜİK, (2023). *Yaşam Memnuniyet Araştırması 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2023-49692#:~:text=Bireylerin%20ortalama%20ya%C5%9Fam%20memnuniyet%20d%C3%BCzeyi%205%2C7%20oldu&text=Bireylerin%20ortalama%20ya%C5%9Fam%20memnuniyet%20d%C3%BCzeyi%202022%20y%C4%B1%20C4%B1nda%205%2C5%20hesaplan%C4%B1rken,kad%C4%B1nlarda%20ise%205%2C8%20oldu>. (15.5.2024).
- Ulutürk Akman, S. (2021). *Mutluluk ve Yaşam Memnuniyetinin Belirleyicileri: Türkiye İstatistik Kurumu Yaşam Memnuniyeti Araştırması Üzerine Analizler*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (81).
- Yalvaç Arıcı, H. (2020). *Mutluluk Tarihi*. Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 9.
- Yıldırım, S. Ve Basılğan, M. (2023). *Enflasyon Bekleyişlerinin Oluşumu: Davranışsal İktisat Açısından Bir Analiz*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 12 (2).